

Zapiski bibliograficzne

NIEMCY

Ogólne

AUGUST NITSCHKE: *Angst vor der Macht*. „Geschichte in Wissenschaft und Unterricht” nr 8/1967, ss. 456—466.

Autor artykułu podjął interesującą próbę przedstawienia stosunku Niemców do władzy w ujęciu współczesnych podręczników historii dla wyższych klas szkół średnich NRF. Nitschke zaznacza, że w XIX w. istniała zdecydowanie nacjonalistyczna tendencja gloryfikowania wszystkiego, co niemieckie, a zwłaszcza narodu, państwa i władzy. Po 1945 r. tendencje te zanikły — zdaniem autora — całkowicie. Uważa on, że twórcy podręczników szkolnych zdradzają obecnie skłonność do wyłącznie negatywnego charakteryzowania władzy, co z kolei wywołuje zastrzeżenia autora artykułu. Teza opracowania wymagałaby jednak szerszego udokumentowania.

OSWALD HAUSER: *Einige Grundzüge aus der Geschichte des Ruhrgebiets*. „Geschichte in Wissenschaft und Unterricht” nr 8/1967, ss. 449—456.

Jest to bardzo interesujący zarys historii Zagłębia Ruhry. Hauser przedstawił główne elementy procesu industrializacji Zagłębia i jego socjologiczne konsekwencje procesu industrializacji Zagłębia.

Niemcy w okresie Republiki Weimarskiej

DIETRICH ORLOW: *The Conversion of Myths into political Power: The Case of the Nazi Party, 1925—1926*. „The American Historical Review”, Richmond, Virginia, Vol. LXXII, No 3, April 1967.

W warunkach klęski Niemiec w I wojnie światowej i dezorganizacji społecznej, jaka potem nastąpiła, szereg grup społecznych stało się nosicielami różnych mitów politycznych. W ruchu nazistowskim wspólna była nienawiść do

Żydów i demokracji oraz mit przyszłości w postaci narodu tworzącego jedną wielką rodzinę. Istniały jednak różnice między nazistami w Niemczech północnych i południowych a także między starszą generacją „pionierów” i młodszą „rewolucjonistów”. Autor charakteryzuje obie grupy i szczegółowo przedstawia proces ich konsolidacji na gruncie kultu Hitlera, personifikującego los całego ruchu.

Niemcy w okresie hitlerowskim

JENS PETERSEN: *Totentanz um den Weltfrieden*. „Geschichte in Wissenschaft und Unterricht” nr 9/1967, ss. 552—555.

Najwartościowszym elementem powyższego szkicu jest list francuskiego posła w Bukareszcie, hrabiego d'Ormeson, do niemieckiego ambasadora w Moskwie — hrabiego von der Schulenburga. List ten, opublikowany po raz pierwszy, ilustruje nastroje skrajnego pesymizmu co do możliwości zachowania pokoju po zremilitaryzowaniu Nadrenii przez Niemcy hitlerowskie w marcu 1936 r.

Na uwagę zasługuje także pogląd Petersena, że rewizjonistyczna polityka zagraniczna Republiki Weimarskiej była przygotowaniem do hitlerowskich planów ekspansji. W ten sposób Petersen próbuje tezę o ciągłości niemieckiej polityki zagranicznej negowaną przez oficjalną historiografię zachodnioniemiecką.

„REVUE d'histoire de la deuxième guerre mondiale”. Presses Universitaires de France, Paris. No 62, avril 1966, 128 ss.

Specjalny numer poświęcony węgierskiej polityce w l. 1933—1945 otwiera T. Schreiber ogólnymi uwagami o Węgrzech w okresie II wojny światowej i traktowaniu tej problematyki

przez historyków węgierskich — autorów pozostałych artykułów. W syntetyczny, zwięzły sposób omówili oni proces zbliżenia węgiersko-niemieckiego w l. 1933—1939 (L. Zsigmond), lata wojny aż do ustanowienia niemieckiej okupacji w marcu 1944 r. (G. Juhasz) i wreszcie po nieudanych, storpedowanych przez III Rzeszę, próbach nawiązania kontaktów z aliantami, okres okupacji i terroru rodzimych faszystów (G. Ranki). W odrębnym studium M. Lacko przedstawił zarys historii węgierskiego ruchu faszystowskiego w l. 1935—1944.

Dział artykułów uzupełniają, jak zwykle, recenzje i sukcesywnie publikowana, cenna bibliografia wielojęzycznych źródeł i opracowań naukowych dotyczących dziejów II wojny światowej. No 64, octobre 1966, ss. 143.

Na monograficzny numer o faszystowskiej propagandzie we Francji złożyło się pięć artykułów. R. Coet pisze o ogólnych dyrektywach Goebbelsa, C. Lévy o organizacji propagandy w okupowanej i wolnej części Francji. Dwa artykuły, M. Pevsnera oraz P. Mermeta i Y. M. Dannana przedstawiają sposób traktowania w prasie, radio i filmie problematyki radzieckiej przed i po 22 VI 1941 r. M. Baudet, w oparciu o raporty policji, żandarmerii, władz cywilnych a także wyniki ankiet zebranych w l. 1965—1966, omawia stosunek francuskiej opinii publicznej do agresji niemieckiej na Związek Radziecki.

W dziale dokumentacji zamieszczono rozprawki o centralnej służbie informacyjnej we Francji w l. 1936—1947 (M. T. Chabor d), kronikach filmowych 1940—1944 (M. Pevsner), archiwach dźwiękowych ORTF (P. Mermet) oraz obszerną notę bibliograficzną C. Lévy o propagandzie we Francji od 1939—1944 r.

LEONIDAS E. HILL: *The Vatican Embassy of Ernst von Weizsäcker, 1943—1945*. „Journal of Modern History”, The University of Chicago Press, Vol. 39, June 1967, No 2, ss. 138—159.

E. von Weizsäcker należał do konserwatywnych, umiarkowanych i lawirujących polityków niemieckich, którzy w większości nie zdobyli się na jawną opozycję antyhitlerowską, ale nie wierzyli w zwycięstwo militarne III Rzeszy i myśleli o porozumieniu z Zachodem. Ostrożne sondáže w tej sprawie prowadził Weizsäcker w Watykanie, łagodził również skutecznie konflikty między papieżem a Berlinem, dokładał starań o oszczędzenie rzymskich Żydów, uchronienie dzieł sztuki i zabytków przed zniszczeniem, interweniował w niektórych przypadkach u władz wojskowych itp. Autor ocenia tę kontrowersyjną postać powściągliwie, podkreśla cechy, które różniły Weizsäckera od zwykłych nazistowskich dyplomatów.

Problematyka integracji zachodnioeuropejskiej.

FRITZ BERG: *England und die Europäischen Gemeinschaften*. „Aussenpolitik” nr 9/1967, ss. 517—524.

W związku z rozważaną sprawą przystąpienia Wielkiej Brytanii do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej powstaje pytanie, jakie konsekwencje, negatywne czy pozytywne, pociągnąłby za sobą ten fakt dla całej organizacji. Problem nabiera szczególnego znaczenia, gdyż EWG musi się ustosunkować nie tylko do kwestii przyjęcia W. Brytanii, lecz także i pozostałych państw członkowskich Europejskiej Strefy Wolnego Handlu (EFTA), z których większość zgłosiła akces do EWG. Do problemu tego ustosunkowuje się autor omawianego artykułu, uwzględniając przede wszystkim interesy zachodniemieckiego przemysłu, którego jest jednym z głównych przedstawicieli jako wieloletni przewodniczący Federalnego Związku Niemieckiego Przemysłu. Po rozważeniu podstawowych argumentów gospodarczych autor dochodzi do wniosku, że pozytywne elementy znacznie przewyższają negatywne i dlatego jednoznacznie wypowiada się za przyjęciem W. Brytanii do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Berg uważa bowiem, że podział Europy zachodniej na dwie rywa-

lizujące ze sobą organizacje gospodarcze pogłębi trudności ekonomiczne. Z tego powodu wypowiada się nie tylko za rozszerzeniem, lecz także za dalszą rozbudową wewnętrzną Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Warto podkreślić, że zachodniemieckie koła przemysłowe wypowiadają się za przyjęciem W. Brytanii do EWG od chwili złożenia przez to państwo pierwszego wniosku.

CARL ALBRECHT: „*Special Relations zwischen Grossbritannien und USA*.” „*Aussenpolitik*” nr 9/1967, ss. 525—531.

Przeciwnicy przystąpienia W. Brytanii do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, szczególnie we Francji, wskazują na istnienie „specjalnych” stosunków między Anglią a Stanami Zjednoczonymi jako na jedną z głównych przeszkód uniemożliwiających przyjęcie W. Brytanii do EWG. Zapewne z tego powodu autor omawianego artykułu przeanalizował treść pojęcia „specjalnych” stosunków angielsko-amerykańskich i stwierdził, iż jest ono trudne do zdefiniowania. Ograniczył się więc do podkreślenia, że na wielu płaszczyznach istnieje szczególna więź między oby-

dwoma narodami. Wspólny język, pochodzenie, podstawowe pojęcia polityczne i prawne wytworzyły na przestrzeni wieków naturalne podstawy dobrego zrozumienia dwóch wielkich narodów. Albrecht podkreśla jednak, że fakty te nie mają żadnego znaczenia dla sprawy przyjęcia W. Brytanii w skład Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej.

Artykuł zasługuje na uwagę, gdyż uwidacznia raz jeszcze istotne różnice poglądów między Francją a NRF odnośnie do sprawy przystąpienia W. Brytanii do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej.

CARL A. EHRHARDT: *Die europäische Wirtschafts- und Verteidigungsintegration*. „*Aussenpolitik*” nr 9/1967, ss. 532—546.

Dwie najważniejsze organizacje międzynarodowe w Europie zachodniej są w trakcie wytyczania nowych założeń na przyszłość. Zdaniem autora artykułu, istnieją już poważne przesłanki pozwalające przewidywać, że nastąpi coraz większe zbliżenie między obydwojema organizacjami. Integracja Europy zachodniej będzie szła w parze z postępującą integracją militarną.

Zestawili: Z. K., Z. M.